

Portrety matek w literaturze

Niewątpliwie najważniejszą rolą, jaką może pełnić kobieta, jest rola matki, która wychowuje swoje dzieci na szlachetnych i uczciwych ludzi, prawych obywateli i szczerych patriotów. To matka w dużej mierze kształtuje osobowość dziecka, wpływając na to, jakim stanie się człowiekiem w dorosłym życiu. Każda prawdziwa matka kocha swoje dzieci, cierpi razem z nimi i jest gotowa poświęcić się dla ich dobra.

Matki cierpiące i kochające pojawiają się już w literaturze starożytnej. Przykładem jest nieszczęśliwa królowa Jokasta, matka i żona Edypa, która popełnia samobójstwo, gdy dowiaduje się, że żyła w kazirodczym związku. Podobnie królowa Eurydyka, żona Kreona, odbiera sobie życie po śmierci swojego syna Hajmona, który zginął przy zwłokach ukochanej Antygony.

Jednym z najpopularniejszych motywów literatury średniowiecznej jest motyw Matki Boskiej Bolejącej (Stabat Mater Dolorosa). Łacińska pieśń pod tym tytułem powstała w XIII wieku.

W polskiej literaturze średniowiecznej jednym z najpiękniejszych, poetyckich utworów jest „Lament świętokrzyski”, znany też jako „Żale Matki Boskiej pod krzyżem”. Matka Boża w tym polskim utworze jest pozbawiona atrybutów boskości. Jej cierpienie ma wymiar ludzki, są to przeżycia zrozpaczonej matki, zmuszonej patrzeć na śmierć swojego syna. Nieszczęśliwa matka prosi o współczucie:

*Pożałuj mię stary młody,
Boć mi przyszy krwawe gody:
Jednego ciem syna miała
I tego ciem ożałała.*

Maryja chciałaby dzielić z synem jego mękę, błaga, aby przemówił do niej słowami ostatniej pociechy, pragnie obmyć

krw spływającą z jego ran. Niestety, ciało ukochanego syna zostało zawieszona na zbyt wysokim dla niej krzyżu. W końcu matka Jezusa zwraca się do wszystkich matek, życząc im przede wszystkim, aby nigdy nie musiały cierpieć tak, jak ona sama.

W „Trenach” Jana Kochanowskiego, napisanych po śmierci jego ukochanej córki, pojawia się matka Orszulki, a także matka samego poety. W trenie V zmarła Orszulka została porównana do młodej oliwki, ściętej przez nazbyt gorliwego ogrodnika, i padła pod nogi zrozczonej matki i ojca. W trenie VI umierające dziecko żegna się ze swą matką słowami pieśni ludowej, śpiewanej przez pannę młodą, opuszczającą dom rodzinny:

*„Już ja tobie, moja matko, służyć nie będę,
Ani za tym wdzięcznym stołem miejsca zasiądę;
Przyjdzie mi klucze położyć, samej precz jechać,
Domu rodziców swych miłych wiecznie zaniechać.”*

W trenie VII przedstawiona jest nieszczęśliwa matka Orszulki, która zamierzała wyszykować dla swej córki piękną i bogatą wyprawę, lecz za cały posag starczyło jej „giezłeczko” z lichej tkaniny, w którym złożono ją w trumnie.

Natomiast w trenie XIX pojawia się dawno zmarła matka poety, aby nieść swemu zrozczonemu synowi pocieszenie. Objawia mu się we śnie ze zmarłą córeczką na ręku, kojąc jego zbolełe serce wiadomością, że Orszulka zażywa wiecznej szczęśliwości w niebie, a przez swą przedwczesną śmierć uniknęła wielu nieszczęść i cierpień, które czekają każdego człowieka na ziemskim padole. Matka poety apeluje do jego rozsądku, przypominając mu, że wszyscy ludzie są śmiertelni i każdy ma wyznaczony czas życia i śmierci:

*Śmiertelna jako i ty twoja dziewczka była, Póki jej zamierzony
kres był, póty żyła.*

W literaturze polskiego oświecenia, obok postaci modnych dam bezkrytycznie naśladowujących cudzoziemską modę, pojawia się także pozytywny portret prawdziwej matki Polki. Jest nią Podkomorzyna, matka Walerego z komedii Juliana Ursyna Niemcewicza „Powrót posła”. Wychowała ona swoich synów na prawdziwych obywateli i patriotów. Jeden z nich służy w kawalerii, drugi w ziemskiej władzy administracyjnej, a najmłodszy, Walery, jest posłem na sejm z ramienia stronnictwa patriotycznego. Podkomorzyna i jej mąż są kochającymi rodzicami, którzy dobro i szczęście swoich dzieci stawiają na pierwszym miejscu. Starają się nawet wpłynąć na decyzję starosty Gadulskiego, który chce oddać rękę swojej jedynaczki Teresy człowiekowi, którego ona nie kocha. Gadulski błędnie przypuszcza, że Szarmancki, deklarując swą wielką miłość, nie zażąda posagu. Kiedy jednak okazuje się, że jest to pospolity łowca posagów, starosta oddaje Teresę Waleremu, którego matka nauczyła cenić zalety charakteru i kierować się sercem, a nie wielkością posagu.

Literatura romantyczna zdominowana została przez tematykę narodowo-wyzwoleńczą, ponieważ Polska znalazła się w niewoli trzech państw zaborczych. Pojawiają się więc w literaturze postacie matek, wychowujących swoich synów na patriotów i cierpiących po ich stracie.

Piękną kreacją Matki Polki stworzył Adam Mickiewicz w wierszu „Do matki Polki”, napisanym w lipcu 1830 roku, niemal w przededniu wybuchu powstania listopadowego. Utwór rozpoczyna się apostrofą do polskich matek, aby wychowywały swoich synów na patriotów. Jeśli ich synowie wykazują w dzieciństwie odwagę i szlachetność, muszą być przygotowywani do późniejszego losu spiskowca i syberyjskiego zesłańca, który walcząc skrycie i samotnie, nigdy nie doczeka się należnej mu chwały. Nie czeka go bowiem chwalebna śmierć na polu walki, lecz katorżnicza praca na dalekiej Syberii. Toteż polskie matki zawczasu powinny przyzwyczajać swoich synów do czekającego ich losu:

„Wcześniej im ręce okręcaj łańcuchem,

*Do taczkowego każ zaprzęgać wózka (...)
By przed katowskim nie zbladnął obuchem,
Ani się spłoszył na widok powroza."*

Uciemiony naród polski nie będzie nawet mógł słać swoich bohaterów, pozostanie im jedynie płacz matek:

*Zwyciężonemu za pomnik grobowy Zostaną suche drzewa szubienicy,
Za tatą sławę krótki płacz kobiety I drugie nocne rodaków rozmowy.*

Postać kochającej i zrozpaczonej matki pojawia się także w „Dziadach” Adama Mickiewicza, w scenie rozgrywającej się w pałacu senatora Nowosilcowa, oddelegowanego z Warszawy do Wilna, aby poprowadzić śledztwo filomatów i filaretów. W wileńskim więzieniu znajduje się młody Rollison, uczeń wileńskiego gimnazjum, który został dotkliwie pobity podczas śledztwa. Nawet senator zdziwił się, że chłopiec jeszcze żyje. Wkrótce do senatora przybywa matka Rollisona, towarzyszy jej Kmitowa, ponieważ sama jest niewidoma. Jest zrozpaczona, złamana bólem, zaniepokojona o los jedynaka. Jako wdowa, syn to jedyna nadzieja jej życia. Dzięki protekcji księżnej, która napisała w tej sprawie, matka Rollisona zostaje dopuszczona przed oblicze senatora. Wie, że jej syn został okrutnie pobity, błaga o możliwość zobaczenia się z nim. W końcu uzyskuje zgodę jedynie na to, aby ksiądz Piotr zobaczył się z nim. Biedna matka prosi jeszcze o poparcie młodą pannę, uczestniczkę balu u senatora. Senator obłudnie wyznaje, że nic nie wiedział o całej sprawie. Pełna nadziei Rollisonowa wyznaje, że zawsze wierzyła w szlachetność Nowosilcowa, który jest otoczony zgrają łotrów. Niestety, zaraz po jej wyjściu senator postanawia w perfidny sposób pozbyć się niewygodnego więźnia, umożliwiając mu samobójstwo przez otwarcie okienka jego celi. Nieszczęśliwa matka jeszcze raz wtargnęła do salonu, zakłócając trwający bal. Przeklina oprawców swojego syna i pada na wpół zemdlona. Po chwili ksiądz Piotr uzyskuje

zgode, po uderzeniu pioruna, aby pójść z panią Rollison do umierającego syna.

Niezwykle głębokie i szczere uczucie łączyło Juliusza Słowackiego z jego matką. Skazany na rozstanie z nią od wczesnej młodości, pisał do niej przez całe życie piękne, wzruszające listy. W wielu utworach lirycznych kreślił także portret swojej matki. W wierszu „Testament mój”, będącym swoistym pożegnaniem matki, przyjaciół i rodaków, prosi, aby po śmierci jego serce zostało spalone w aloesie i oddane matce. Matka spotkała się z synem przed jego śmiercią. Na prośbę Słowackiego przybyła z Litwy do Wrocławia w 1848 roku, gdzie poeta, ciężko chory, zmarł wkrótce po jej przybyciu.

W epoce pozytywizmu portret matki Polki nadal funkcjonował. Polki, na znak żałoby po powstańcach, przez wiele lat chodziły w czerni. Pani Andrzejowa Korczyńska, wdowa po uczestniku powstania styczniowego, mimo upływu dwudziestu kilku lat od powstania, nadal ubiera się na czarno. Wychowuje samotnie syna Zygmunta, czcząc poległego męża jako bohatera narodowego i mając nadzieję, że syn również wyrośnie na patriotę. Niestety, Zygmunt zawiódł jej wszystkie nadzieje. Wyrósł na egoistę i kosmopolitę, który wolał przebywać za granicą niż w ojczyźnie. Ojca nazwał niebezpiecznym szaleńcem, a malarstwo, które miało być jego zawodem, znudziło go. Ostatecznie zaproponował matce sprzedaż majątku i wyjazd za granicę. Dla pani Andrzejowej był to najstraszniejszy dzień w życiu od śmierci męża.

Kobieta-matka zatroskana o los niemowlęcia pozostawionego w chacie bez opieki występuje w nowelce Stefana Żeromskiego pt. „Zmierzch”. Gibałowa pracuje z mężem od świtu do nocy przy kopaniu torfu, walcząc o przetrwanie. Im później, tym częściej ogarnia ją strach o dziecko pozostawione w chacie. Męża jednak również się boi, bo niejednokrotnie ją bił. Mimo zbliżającego się zmierzchu i trwogi, Gibałowa nadal kopie, gdy pierwsze gwiazdy pojawiają się na niebie.

Tragiczne są losy Jadwigi Barykowej, matki Cezarego, głównego

bohatera „Przedwiośnia” Stefana Żeromskiego. Wydana za mąż wbrew swojej woli za Seweryna Barykę, wyjechała z nim do Baku, pozostawiając w kraju ukochanego Szymona Gajowca. Mimo to Jadwiga okazała się dobrą żoną i wzorową matką. Kiedy wybuchła pierwsza wojna światowa, Seweryn został wcielony do rosyjskiej armii, skąd zbiegł do legionów Piłsudskiego. Jadwiga została sama z dorastającym synem w obcym kraju. Dotąd bardzo niesamodzielna, teraz robiła wszystko, aby zapewnić synowi jakie takie warunki egzystencji. Narażając życie, zdobywała mąkę i piekła chleb. Cezary początkowo nie dostrzegał bezgranicznego poświęcenia matki, która pracowała jak służąca. Dopiero gdy zauważył jej wyprawy za miasto, zdał sobie sprawę z jej poświęcenia. Matka zmarła, udzielając schronienia rosyjskiej księżnej Szczerbatow Mamajew i jej córkom. Skierowana do ciężkich robót, bita i katowana, zmarła, świadoma, że ukochany syn zostaje sam w obcym i wrogim kraju.

W okresie drugiej wojny światowej portret matki Polki, kobiety patriotki, powraca w literaturze, niosąc ze sobą głębokie uczucia i tragedie wojennych czasów. W wierszu Krzysztofa Kamila Baczyńskiego „Elegia o... chłopcu polskim” ukazana jest zrozpaczona matka, która w lirycznym monologu zwraca się do swojego poległego syna. Młody chłopiec, będąc u progu życia, został pozbawiony marzeń i snów, osaczony przez historię, zmuszony do uczestnictwa w tragicznych wojennych wydarzeniach:

*haftowali ci, syneczku, smutne oczy rudą krwią,
malowali krajobrazy w żółte ściegi pożóg,
wyszywali wisielcami drzew płynące morze.*

Matka, przemierzająca partyzanckie szlaki, uczyła syna ziemi ojczystej „na pamięć”. Tragiczna wizja śmierci widziana przez matkę wywołuje poruszające pytanie:

*Zanim padłeś jeszcze ziemię przeżegnałeś ręką,
czy to była kula, synku, czy to serce pękło.*

Wiersz Tadeusza Różewicza „Matka powieszonych” przedstawia równie tragiczną postać matki. Poeta, nawiązując do wydarzeń wojennych, ukazuje obłąkaną z rozpaczy matkę po stracie synów. Za pomocą sugestywnych metafor opisuje jej cierpienie:

*siwą głowę niesie w rękach, jak ciężką bryłę,
pomyłona syrena, która wyje do obrzękłego księżycy.*

Najbardziej bolesne jest jednak obojętność ludzi wobec cierpienia matki, ocierającej się o „szorstką skórę tłumu”.

Podobny motyw odnajdujemy w wierszu Czesława Miłosza „Ballada”. Utwór, napisany w 1958 roku w Montgeron i dedykowany Jerzemu Andrzejewskiemu, jest poświęcony Tadeuszowi Gajcemu, poległemu w czasie powstania warszawskiego. Wiersz składa hołd matce Polce, która opłakuje swojego jedyne syna i pieczołowicie pielęgnuje jego grób. Dla niej czas zatrzymał się w miejscu, chociaż inni powrócili już do normalnego życia. Pełna goryczy myśli matki odzwierciedlają jej ból:

*Zbudowali w Warszawie pomniki
A na żadnym twojego imienia.*

Czas zatrzymał się również dla poległego syna, który na zawsze pozostanie dwudziestodwuletni. Tragizm jego śmierci kontrastuje z pięknem przyrody, które nigdy więcej nie będzie mógł doświadczyć. Matce pozostają wspomnienia i pełne rozterek pytanie:

*Mówią, synku, że wstydzić się trzeba,
Że niedobrej broniteś ty sprawy,
A ja nie wiem, niechaj Bóg osądzi,
Kiedy z tobą rozmawiać nie mogę.*

Postać cierpiącej matki pojawia się także w dramacie Leona Kruczkowskiego „Niemcy”. Norweżka pani Soerensen, w okupowanej przez hitlerowców ojczyźnie, błaga Williego Sonnenbrucha o

łaskę dla jej więzionego i torturowanego syna. Zależniona i zrozpaczona, jest gotowa oddać drogocenny naszyjnik, nie wiedząc, że brutalny gestapowiec drwi z jej uczuć. Naszyjnik wyłudzony od nieszczęsnej matki Willie daje swojej matce, którą rzekomo bardzo kocha, podczas gdy syn pani Soerensen już zmarł w trakcie tortur.

Te literackie kreacje matek ukazują najpiękniejsze, lecz zarazem najtragiczniejsze postacie. Cierpią i płaczą po stracie swych synów, a jednak wychowują ich na bohaterów i patriotów. Kształtują osobowość młodego człowieka i jego postawę wobec świata i innych ludzi. To właśnie od nich zależy wizja współczesnego świata.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.

Taniec – ocena społeczeństwa polskiego

Taniec jest jedną z najstarszych form wyrażania ludzkich uczuć i nastrojów. Związany z obrzędami i tradycją, towarzyszy zabawom, ślubom i uroczystościom weselnym. W literaturze polskiej taniec zyskał symboliczne znaczenie, stając się narzędziem, przez które pisarze wyrażali swoje opinie o społeczeństwie i narodzie.

Rozpoczynając prezentację tekstów, w których pojawia się motyw tańca, warto zacząć od „Pana Tadeusza” Adama Mickiewicza. Ten wielki romantyk i zarazem gorący patriota był świadomy, że po upadku powstania listopadowego polskie życie polityczne i kulturalne, zarówno w kraju, jak i na emigracji, zamierało.

Przerwała się łączność między emigracją a krajem. W tej sytuacji Mickiewicz szukał czegoś, co byłoby syntezą polskości i wyrazem ducha narodowego. Ten scalający element znalazł w tradycji szlacheckiej, staropolskich obyczajach oraz w życiu towarzyskim i obywatelskim. Tradycję szlachecką reprezentują najważniejsze postacie Soplicowa, takie jak Sędzia, Podkomorzy i Wojski. Doskonałą ilustracją polskości jest postać Sędziego – strażnika obyczajów, który mawiał, że z upadkiem ładu „domy i narody giną”. Nigdy nie pozwalał wkroczyć do swojego domu modzie niszczącej polskość i wszystko to, co kochał. Staropolski obyczaj Soplicowa sprawia, że Bartek Prusak może wypowiedzieć słowa: „Wpadam do Soplicowa, jak w centrum polszczyzny”.

Ze starym obyczajem łączy się historia, co najpiękniej ukazane jest w scenie koncertu Jankiela, starego, mądrego Żyda. Jankiel nie mógł zabraknąć przy ostatniej uczcie w Soplicowie. Jego muzyka, będąca częścią soplicowskich obyczajów, przemienia się w pieśń o historii Polski – od „Poloneza Trzeciego Maja” do triumfalnego „Mazurka Dąbrowskiego”. Spełnienie starego zwyczaju staje się aktem pamięci i narodowej nadziei.

Mickiewicz, opisując polską szlachtę, charakteryzuje sposób myślenia przedstawicieli dawnego świata. Cała zbiorowość szlachecka reprezentuje wartości istotne dla bytu narodowego, takie jak gościnność, waleczność, poczucie honoru, męstwo, a przede wszystkim patriotyzm. Szlachta nienawidzi Moskali i oczekuje chwili wyzwolenia. Tajni emisariusze są wszędzie chętnie przyjmowani i chronieni, a młodzież licznie ucieka do polskiego wojska. Poeta ocenia tych ludzi obiektywnie i sprawiedliwie, ukazując również ich liczne wady, takie jak pieniactwo, prywata, warcholstwo, ograniczone horyzonty umysłowe, kłótniwość i pycha stanowa.

Płaszczyzną, na której spotykają się wszystkie stany i grupy społeczne, jest patriotyzm. Symbolem tej wartości jest polonez, w którym uczestniczą przedstawiciele wszystkich

wcześniej zwaśnionych stron oraz legionieści przybyli pod wodzą Dąbrowskiego. Poloneza prowadzi Podkomorzy – strażnik uświęconej tradycją etykiety. Uroczystość zaręczyn Zosi i Tadeusza odbywa się w scenerii pogodnego zachodu słońca, symbolizującego odchodzenie starej epoki oraz nadzieję na przyszłość. Poeta ze wzruszeniem żegna tych „ostatnich”, ceniąc ich, ale ma nadzieję, że ci, którzy przyjdą po nich, będą lepsi. Wierzy w naród oczyszczony i odrodzony moralnie, w narodową zgodę, jedność trwania i przemiany, w wolność – a symbolem tego jest polonez.

Kolejnym utworem, w którym pojawia się motyw tańca, jest „Wesele” Stanisława Wyspiańskiego. Inspiracją do napisania tego dramatu był ślub krakowskiego inteligenta, Lucjana Rydla, z chłopką Jadwigą Mikołajczykówną. Uroczystość weselna odbyła się w podkrakowskiej wiosce, w domu Tetmajerów. W bronowickiej izbie wesele zgromadziło przedstawicieli dwóch podstawowych warstw narodu: inteligencji i chłopów.

W dramacie tym Wyspiański stawia pytanie: czy małżeństwo pańsko-chłopskie jest przejawem prawdziwego braterstwa obu klas społecznych? Czy ówczesne społeczeństwo jest zdolne do podjęcia walki narodowowyzwoleńczej? Od czasów romantyzmu w Polsce utrzymywało się przekonanie, że powstanie niepodległościowe z chłopstwem w roli głównej musi zakończyć się zwycięstwem. Wyspiański już na początku utworu pokazuje, że inteligenci i chłopci są sobie obcy, obie klasy niewiele łączy, a niemal wszystko dzieli.

Inteligenci żyją w świecie marzeń, poezji, uciekają od rzeczywistości. Dekadenckie nastroje pozbawiają ich aktywności i odsuwają od problemów narodu. Pragną wzniosłych, wielkich czynów, ale tak naprawdę nie są do nich zdolni. Dziennikarzowi Stańczyk uświadamia jego małość, gnuśność i bezczynność. Poeta żywi się mitami, frazesami, tęskni do czynu, ale sam wyraża beznadzieję i smutek. Chłopi są gotowi do działania, ale brak im dowódcy, osoby, która stanęłaby na czele powstania.

Takim przywódcą mógłby zostać Gospodarz – inteligent od lat żyjący wśród chłopów. To jemu Wernyhora wręcza złoty róg, symbol mocy narodu, woli walki i ducha bojowego. Jednak okazuje się on człowiekiem nieodpowiedzialnym – tak cenny dar oddaje w ręce prostego wiejskiego chłopaka. Jasiek gubi złoty róg, schylając się po czapkę z pawich piór. „Ostał się ino sznur” nie tylko Jaśkowi, ale wszystkim. Sznur, czyli nic – pustka. Konsekwencją tego jest fakt, że zamiast mających pojawić się na dźwięk złotego rogu bohaterów, herosów, ukaże się Chochół. To on powyjmuje zebranych kosy z rąk i zagra chochołą muzykę, w rytm której weselnicy będą tańczyć bez końca, bo nie ma kto przerwać tego zaczarowanego, magicznego kręgu.

W tańcu automatycznym, półsennym trwa ta Polska, marząca o powstaniu – igraszka w ręku marnej figury słomianej. Marzenia Adama Mickiewicza o pogodzeniu starego z nowym, przeszłości z przyszłością nie spełniły się. Solidaryzm inteligencki i chłopski okazał się pozorny. Jedność działania nie wchodzi w grę. Mickiewiczowskiemu pogodnemu zachodowi słońca Wyspiański przeciwstawił świt zawiedzionej nadziei. „Chocholi taniec” stał się symbolem niemożności, marazmu polskiego społeczeństwa oraz zniewolenia jego serc, umysłów i woli.

Określenie „chocholi taniec” weszło do tradycji narodowej i funkcjonuje w literaturze jako symbol stagnacji, marazmu i bezsilności. Przykłady tego motywu można znaleźć w utworach Jerzego Andrzejewskiego i Sławomira Mrożka.

W roku 1945, po zakończeniu drugiej wojny światowej, Polska jest zniszczona zarówno materialnie, jak i moralnie. W powieści „Popiół i diament” Jerzego Andrzejewskiego nie ma śladu wyzwoleniczej euforii. Autor przedstawia społeczeństwo zmęczone, dźwigające pamięć wszystkich nieszczęść i zbrodni. Powieść ta ukazuje społeczeństwo, które po katastrofie okupacyjnej musi podjąć pracę nad odbudową kraju, zdobyć się na wysiłek, solidarność i entuzjazm. Jednak w spostrzeżeniach Andrzejewskiego na temat powojennej rzeczywistości polskiej

przeważa pesymizm.

„Popiół i diament” przedstawia okres wojny domowej, dwa zwalczające się obozy: komunistów i podziemie AK-owskie. Przedstawiciele PPR, tacy jak Szczuka, Podgórski i Wrona, umacniają rządy komunistyczne, podczas gdy żołnierze AK, tacy jak Waga, Maciek i Andrzej, traktują Armię Czerwoną jako armię okupacyjną i nadal walczą o wolną Polskę. Władzę administracyjną sprawują karierowicze, tacy jak Święcki i Weychert. Dawna arystokracja to ludzie pozbawieni istotnych celów, słabo związani z krajem i jego problemami, marzący o wyjeździe za granicę. Panuje chaos polityczny, społeczny i moralny.

Kulminacyjną sceną jest bankiet w hotelu „Monopol”, gdzie spotykają się przedstawiciele różnych orientacji politycznych. Dokonuje się tam symboliczne pojednanie, jednak Andrzejewski nadaje tej scenie wymiar satyryczny. Groteskowe stają się postacie, zwłaszcza Słomka, Pieniążek i Kotowicz. Ten ostatni wpada na pomysł zakończenia bankietu polonezem. Zmęczeni, pijani muzycy grają fałszywie „Poloneza A-dur” Chopina. Korowód pijanych tancerzy, w którym pomieszały się różne orientacje polityczne i klasy społeczne, ilustruje niewesoły obraz polskiego powojennego społeczeństwa, przypominając „chocholi taniec” kończący „Wesele” Stanisława Wyspiańskiego. Podobnie jak Wyspiański, Andrzejewski ukazuje ludzi nieodpowiedzialnych, nieświadomych swoich zadań i obowiązków, biernych i zdemoralizowanych. Scena tańca u Andrzejewskiego jest ukazana w sposób komiczny i nie oznacza faktycznego pojednania czy zgody. „Chocholi taniec” trwa, wiosna jeszcze nie nadeszła, a czas odwinięcia róży ze słomianej osłony jeszcze nie nastął.

Motyw tańca, który pojawia się później w dramacie Sławomira Mrożka, nabiera jeszcze bardziej pesymistycznego i groteskowego charakteru. „Tango” przedstawia historię rodzinną, będąc jednocześnie alegorią zjawisk ogólniejszych. Punkt wyjścia stanowi konflikt między ojcem a synem. Ojciec

paradoksalnie reprezentuje bunt przeciw wszelkim normom krępującym jednostkę, podczas gdy syn, Artur, dąży do przywrócenia tradycyjnego porządku wartości, gdyż w chaosie i bezkształcie nie da się żyć ani dorosnąć. Aby stać się dorosłym, Artur postanawia założyć własną rodzinę i wziąć tradycyjny ślub, co jest formą, którą pragnie przeciwstawić panującemu w domu bezformiu. Ślub jako narodowa forma rozwiązania konfliktów, jako pogodzenie starego z nowym, okazuje się jednak martwą formą.

Świat, według Artura, może zbawić tylko nowa idea, która łączy porządek i siłę, przypominając władzę totalitarną. Artur stwierdza, że musi mieć władzę nad życiem i śmiercią. Jednak to on zostaje zabity, a władzę przejmuje groźny, bezmyślny Edek. W finałowej scenie zwycięski Edek, ubrany w marynarkę Artura, tańczy tango nad jego trupem w parze z wujem Eugeniuszem, człowiekiem, który zawsze dostosowuje się do każdej sytuacji. Ten znak – symbol „chocholego tańca” wzięty z tradycji literackiej – w dramacie Mrożka przyjmuje groteskową formę. Taniec Edka z Eugeniuszem symbolizuje nową postać pozornej zgody narodowej. Edek, reprezentujący lud, jest niehumaniczny, głupi i śmieszny, ale przez to jeszcze bardziej groźny. Mroźek dokonuje obrachunku z inteligencją, która w imię wolności doprowadziła do całkowitego rozpadu wartości i otworzyła drogę do władzy brutalnej, prymitywnej siły.

Na podstawie powyższych rozważań można stwierdzić, że motyw tańca w polskiej literaturze przeszedł ewolucję. W „Panu Tadeuszu” symbolizuje zgodę i jedność narodową, natomiast w literaturze XX wieku stał się symbolem błędnego, zaszarowanego koła – zamiast radosnego tańca narodowego odrodzenia, widzimy kolejny „chocholi taniec” narodowej niemożności. Jest to również symbol niemocy współczesnego człowieka wobec istniejącego zagrożenia.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko

w granicach prawa.

Polaków portret własny w literaturze romantyzmu

Problem ten skłania do zastanowienia, czy literatura romantyzmu rzeczywiście przedstawia zbiorowy portret literacki naszych przodków. Czy jest on prawdziwy i obiektywny, na ile pozwala nam lepiej zrozumieć epokę i żyjących w niej ludzi? Warto pamiętać, że jest to jednak kreacja artystyczna, służąca określonym celom twórcy, który może idealizować, mitologizować i przerysowywać obraz, zarówno w pozytywnym, jak i negatywnym, groteskowym kierunku.

Polski romantyzm powstał w czasach narodowej niewoli, carskich represji, zrywów niepodległościowych oraz nadziei związanych z Napoleonem na odzyskanie niepodległości. Sytuacja polityczna kraju wpłynęła na dominację nurtu patriotycznego w twórczości polskich romantyków oraz na specyficzną koncepcję ojczyzny jako najwyższej wartości duchowej. Twórcy tego okresu nadali poezji szczególne zadanie utrzymywania ciągłości tożsamości narodowej, a poetę wykreowali na narodowego wieszczą, duchowego przywódcę Polaków. Często tworzyli portrety narodu, oceniając go, krytykując i świadomie kreując. Ważną częścią narodu był lud z jego tradycjami, kulturą, wierzeniami (II cz. „Dziadów” A. Mickiewicza). Warto zauważyć, że nie tylko Mickiewicz, ale wszyscy poeci romantyczni, w ludzie szukali żywego, wiecznie bijącego źródła polskości, którego żadne represje nie były w stanie stłumić. Lud był dla nich ostoją wartości moralnych, głębokich, płynących z doświadczenia i tradycyjnych prawd życiowych (II cz. „Dziadów”). Do tych wartości sięgali młodzi, na których spoczywał obowiązek walki o wolność. W ludzie widzieli siłę, którą trzeba będzie

wykorzystać w momencie wybuchu powstania narodowego. Ten portret ludu był wyraźnie wyidealizowany. Wieś w balladach i romansach była sielankowa – bardziej jako przyroda, natura, niż miejsce bytowania. Chłopi byli mądrzy mądrością tradycji. Z taką koncepcją wsi i jej mieszkańców związany był mit racławickiej kosy jako narzędzia, które, użyte masowo, miało wyzwolić kraj.

Jak już było wspomniane, bardzo ważną częścią narodu są dla romantyków młodzi, przedstawiani w wyraźnej opozycji do starych. Portret młodych filomatów stworzył A.Mickiewicz w III cz. „Dziadów” do których niewątpliwie należy główny bohater Konrad, wygłaszający monolog w Wielkiej Improwizacji. Prezentuje on postawę prometejską wypowiadając słowa:

„Ja i ojczyzna to jedno.

Nazywam się Milion – bo za miliony

Kocham i cierpię katusze”

W swoim stosunku do Boga w czasie monologu jest przepełniony pychą i dumą – to ona każe mu wyzwąć Boga na pojedynek na serca. W trakcie monodramu poeta-Konrad zadaje szereg pytań natury egzystencjalnej: Czym jest życie, czucie?, Co będzie po śmierci?. Te pytania przybliżają bohatera do człowieka współczesnego, który także w momentach krytycznych swojego życia oskarża Boga o swoje cierpienia. Konrad tworzy nowy typ bohatera romantycznego, poety, dla którego partnerem do rozważań może być tylko bóg, którego obojętność doprowadza do apogeum zniecierpliwienia by po chwili bluźnić Bogu iż jest nie Bogiem a diabły dopowiadają „ale carem”. Pokolenie młodych jest również ukazane w scenie „Salon warszawski” w czasie którego młodzi patrioci opowiadają towarzystwu przy stoliku- arystokracji, literatom, urzędnikom, damom historię Cichowskiego, którego śmierć została upozorowana a w rzeczywistości był uwięziony przez senatora Nowosilcowa. Był poddawany ogromnemu męczeństwu, był bity, straszony po nocach,

karmiony śledziami, pojony octem. Lecz nic to nie dało, Rosjanie nie wydobyli z niego żadnych informacji. Po kilku latach zwrócili go żonie- człowieka zagubionego, zniszczonego psychicznie. Ta historia Cichowskiego jednak nie wzrusza Towarzystwa stolikowego, są obojętni na losy polskiej młodzieży, narodu polskiego. Dbają wyłącznie o własne dobro, o sławę, pieniądze. Jeden z młodych stojących w progu salonu widząc reakcję elity polskiej stwierdza:

„Nasz naród jak lawa

Z wierzchu zimna i twarda, sucha i plugawa,

Lecz wewnętrznego ognia sto lat nie wyziębi;

Plwajmy na tę skorupę i zstąpmy do głębi”

Tą skorupą jest oczywiście arystokracja a ognistym wnętrzem polska młodzież patriotyczna. Juliusz Słowacki również ukazuje młodych spiskowców. Ich przedstawicielem jest Kordian, który za młodości przeżywał nieszczęśliwą miłość do starszej od siebie Laury. Przeżywał wewnętrzne rozterki dotyczące sensu i celu życia, które doprowadziły go do nieudanej próby samobójczej. W następnych latach podróżował po Europie zdobywając doświadczenie i poznając prawdy życiowe. W Londynie poznaje władzę i potęgę pieniądza, we Włoszech fałszywą i obłudną miłość kobiety, w Watykanie natomiast zatracenie autorytetu u papieża. Główny bohater ponownie przeżywając wewnętrzny bunt udaje się na górę Mont Blanc na której odnajduje sens życia – walkę o wolność ojczyzny, którą uważa za „Winkelrieda narodów”, bohatera zbawiającego narody z ceną swego życia. Ogarnia go zapał i poczucie wewnętrznej siły. Wówczas Chmura przenosi go o Polski, do podziemi kościoła w którym odbywa się zaprzysiężenie cara Mikołaja I na króla polskiego. Kordiana tak jak i wszystkich młodych ludzi cechuje ikaryjski zapał który jest powodem jego słabości. Mierzy „siły na zamiary”, porywa się na czyn niezwykle bohaterski, przerastający jego możliwości – zabicie cara. W konsekwencji

pada przed komnatą cara. Zostaje pokonany przez własny strach i imaginację. Poeta pragnął w ten sposób ukazać skutki upadku powstania listopadowego – brak rozwagi w działaniu, brak doświadczenia, działanie w pojedynkę, w osamotnieniu.

Całkiem nowym bohaterem romantycznym jest Jacek Soplica-ks.Robak w „Panu Tadeuszu” A.Mickiewicza. Za młodu hulaka i warchoła, po zamordowaniu Stolnika i oskarżeniach o zdradę kraju, przemienia się w cichego, pokornego zakonnika oraz bojownika o sprawę narodową. Głównym motywem działań bohatera jest chęć oddalenia ciężących na nim zarzutów i odpokutowanie grzechu:

„Zły przykład Ojczyzny, zachętę do zdrady

Trzeba było kupić dobrymi przykładami,

Krwia, poświęceniem się...”

Ksiądz Robak po przemianie był całkowicie oddany sprawie narodowej, walczył na wielu frontach w kampanii Napoleona. Bił się pod Hohenlinden, zdobywał Samosierre, przebywał w więzieniach austriackich i rosyjskich. Był emisariuszem, działaczem politycznym; do Soplicowa przybył, aby zorganizować powstanie narodowe, które przygotowałyby Litwę na wejście wojsk Napoleona. Pokorny i cichy zakonnik nie walczy dla sławy; historię jego bohaterskich czynów poznaje czytelnik właściwie dopiero po śmierci Robaka. Jacek Soplica jest wzorem polskiego patrioty. Jego wewnętrzne przeobrażenie symbolizować ma przemianę całego narodu szlacheckiego, który odrzucając pychę i dumę powinien poświęcić się idei odzyskania niepodległości. Jacek jest jednocześnie nowym typem bohatera romantycznego. Podobnie jak wcześniejsze postacie, wykreowane przez A.Mickiewicza i J.Słowackiego, jest on indywidualistą, buntownikiem, owładniętym za młodu romantyczną miłością do córki Stolnika – Ewy, ale w przeciwieństwie do Konrada i Kordiana nie działa samotnie, lecz dla swych idei stara się pozyskać szerokie grono zwolenników. Jego patriotyzm przejawia

się w czynach, w otwartej, ofiarnej walce prowadzonej z narażeniem własnego życia, a nie w ideologicznych rozważaniach i tworzeniu historiozoficznych koncepcji.

W okresie romantyzmu powstaje jeszcze jeden obraz narodu, tym razem już wybitnie zmitologizowany. Jest to obraz Polski jako narodu wybranego. Chrystusa narodów, który przez swe cierpienie zbawi ludzkość. Idea mesjanizmu znalazła odbicie w dziełach Mickiewicza („Dziady” cz. III – Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego) i słowackiego („Król Duch” i „Genezis z Ducha”). Celem kreatorów tej koncepcji, zwłaszcza Mickiewicza, było wytłumaczenie męki, a także nadanie sensu cierpieniom Polski. Miała także budzić wiarę i nadzieję, gasnące w narodzie. Miała wreszcie skłaniać do przetrwania, przemiany duchowej, wyzwolenia się z wad narodowych („Pan Tadeusz”). Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na mitologizacyjną funkcję naszej epopeji narodowej. Zawiera ona wyidealizowany portret szlachty polskiej i to stworzony w okresie, gdy warstwa ta schodziła już z sceny dziejowej. Poeta pięknie ją pożegnał, przekształcił w urokliwy mit, z którego następne pokolenia miały czerpać siłę.

Uważam, że twórcy literatury romantycznej stworzyli kilka narodowych mitów : – mit ludu jako „ostoi polskości”, tradycji, siły, na której trzeba oprzeć walkę o wolność, mit narodu wybranego, mit szlacheckiej narodowej przeszłości.

Portret Polaków w literaturze romantycznej jest raczej intencjonalny. Pisarze tworzą postulaty, ideały – bohatera narodowego (Konrad, Kordian), dzielnej młodzieży, ludu – które rodacy winni naśladować. Jednocześnie tworzą też obrazy obiektywne, zwłaszcza gdy krytykują np. w „Dziadach” cz. III czy „Kordianie”.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.

„Nie-Boska komedia” jako sąd o rewolucji socjalnej

„Nie-Boska komedia” jako sąd o rewolucji socjalnej. Dlaczego nazywa się ją socjalną, a nie narodową? Odnieś genezę obrazu literackiego do życiorysu autora

Ocena społecznej rewolucji przez Krasińskiego jest jednoznaczna. Jego podejście do niej jest obiektywne. Chociaż akceptuje idee rewolucyjne, nie zgadza się z metodami walki, które uznaje za zbyt krwawe. Swoje stanowisko ukazuje poprzez wypowiedzi różnych chórów w utworze.

Chór chłopów pierwotnie pragnie poprawić warunki życia: „Naprzód, naprzód, pod namioty, do braci naszych naprzód, naprzód pod cień jaworów (...)”. Jednak w miarę upływu czasu, pragnienie zemsty zaczyna dominować w ich wypowiedziach.

Porównania do „III Części Dziadów” Adama Mickiewicza są liczne. W „Improwizacji”, Konrad wspomina o upiorach, które są żądne krwi. Ten sam motyw pojawia się u Krasińskiego, gdy chłopci wołają o zemstę na uciskających ich panach.

Chór rzeźników symbolizuje bezwzględną walkę i pragnienie przelania krwi, podczas gdy chór lokajów, znający świat arystokracji z doświadczenia, pragnie popełnić te same błędy, co ich panowie.

Dla Krasińskiego, rewolucja ta ma charakter społeczny, nie narodowy. Dotyczy ona określonych grup społecznych, a nie całego narodu. W „Nie-Boskiej komedii” to lud pragnie obalić arystokrację, a nie walczyć o wolność narodu jako całości.

Mickiewicz w „III Części Dziadów” przedstawia salon państwa Krasińskich w scenie „Bał u senatora”, krytykując ówczesne społeczeństwo. Zygmunt Krasiński doświadczył zawodu, kiedy jego ojciec, Wincenty, zakazał mu uczestniczenia w pogrzebie patrioty Bielińskiego. Chociaż Wincenty w swoim testamencie wyraża głęboki patriotyzm, w rzeczywistości jego postępowanie było kontrowersyjne.

Ogólnie rzecz biorąc, Krasiński w swoim utworze podkreśla, że choć cele rewolucji mogą być słuszne, środki do ich osiągnięcia są równie ważne. Uważa, że prawdziwa zmiana może nastąpić tylko wtedy, gdy ludzie zmienią swój sposób myślenia.

Ocena Krasińskiego na temat rewolucji społecznej jest jasna i obiektywna. Chociaż sympatyzuje z ideami rewolucyjnymi, sprzeciwia się brutalności jej przejawów. To stanowisko przekazuje za pomocą wypowiedzi różnych chórów w dziele.

Chłopski chór początkowo wyraża pragnienie poprawy warunków życia: „Naprzód, naprzód, pod namioty, do braci naszych naprzód, naprzód pod cień jaworów (...)”. Z czasem jednak ich tony nabierają cech zemsty.

Odwołania do „III Części Dziadów” Mickiewicza są wyraźne. W „Improwizacji”, postać Konrada odnosi się do wampirycznych pragnień. Podobne nastroje pojawiają się w dziele Krasińskiego, kiedy chłopi wyrażają swoje pragnienie zemsty.

Rzeźnicki chór symbolizuje brutalność i pragnienie krwi, natomiast chór lokajów, mający doświadczenie w środowisku arystokratycznym, aspiruje do popełnienia tych samych błędów co ich władcy.

Według Krasińskiego, omawiana rewolucja ma wymiar społeczny,

nie zaś narodowy. Dotyka ona konkretnych grup, nie całego narodu. W „Nie-Boskiej komedii” lud chce obalić arystokratyczny system, nie zaś walczyć o ogólną wolność narodu.

Mickiewicz, w „III Części Dziadów”, przedstawia świat państwa Krasińskich, krytycznie oceniając społeczeństwo tamtych czasów. Zygmunt Krasiński spotkał się z rozczarowaniem, kiedy jego ojciec zabronił mu uczestniczenia w pogrzebie patrioty. Mimo deklarowanego patriotyzmu w testamencie, postępowanie Wincentego było sprzeczne z jego słowami.

Podsumowując, dla Krasińskiego, choć idee rewolucyjne są ważne, sposób ich realizacji odgrywa kluczową rolę. Podkreśla on, że prawdziwa zmiana możliwa jest tylko przez zmianę mentalności ludzi.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.

Poeta w utworach romantycznych

W okresie, w którym tworzyli Walter Scott, Byron, Shelley, Mickiewicz i Słowacki, artysta staje się najpełniejszym wyrazem osobowości. W romantyzmie poeta nie jest już tylko nauczycielem i wychowawcą, jak miało to miejsce w oświeceniu, lecz staje się „wzorem i szczytem”, doskonałym człowiekiem. Wynika to z faktu, że poeta jako geniusz ucieleśnia dwie najważniejsze wartości swojej epoki: indywidualizm i wolność. Będąc wybitną jednostką, gotową walczyć o swoje prawa nawet z Bogiem, podejmuje zadania wykraczające poza sferę artystyczną,

stając się przewodnikiem i odkrywcą przyszłych losów narodu i ludzkości. Krótko mówiąc, poeta staje się wieszczem.

Postać poety-wieszcza spotykamy już w „Konradzie Wallenrodzie”. Mickiewicz powierzył rolę ludowego pieśniarza Wajdelocie, a Halban prowadzi Alfa-Waltera nad brzeg Niemna, zaszczepiając w nim miłość do Litwy i rozbudzając nienawiść do Krzyżaków. To on przez swoją opowieść skłania Konrada do wypełnienia misji, której się podjął; to on odtrąca kielich z trucizną, by żyć i opowiadać o czynie Wallenroda. Mickiewiczowski poeta, tak wykreowany, ma rozbudzać patriotyzm, inspirować czyn narodowy i zachować w pamięci narodu dzieło Konrada. O roli tworzonej przez Halbana poezji mówi Mickiewicz w „Pieśni Wajdeloty”, nazywając ją „skarbnicą” historii, która łączy dawne wieki z „młodymi laty”, stoi na straży „narodowych pamiątek kościoła” i jest nieśmiertelna.

Najdoskonalszą kreacją romantycznego poety jest Konrad w „Improwizacji”. Jako improwizator, bohater znajduje się w sytuacji natchnionego poety, przez którego przemawia Bóg. Właśnie improwizacja ma być dowodem twórczej samowystarczalności Konrada, sięgającego po „rząd dusz”. Poeta-bohater, który jako „najwyższy z czujących” w imieniu cierpiącego narodu, podejmuje rozprawę z Bogiem, wierząc w moc swojego uczucia.

„Nie-Boską komedię” można śmiało uznać za gwałtowną polemikę z romantyczną wizją poety, jako postaci o atrybutach niemalże boskich. W twórczości Krasińskiego, bycie poetą nabiera wręcz katastroficznych wymiarów. Wydaje się, że w „Nie-Boskiej” poetą jest jedynie hrabia Henryk, żyjący w świecie iluzji i marzeń, nieustannie poszukujący nowych wrażeń i źródeł inspiracji. Złudzenia przyjmuje za rzeczywistość, a w ich imieniu dąży do romantycznego ideału sławy i miłości.

U Krasińskiego poeta zostaje postawiony wobec dwóch sił, które toczą ze sobą bój o jego duszę. Anioł przemawia do niego o ideałach i miłości, podczas gdy Dziewica – symbol idealnej

poezji, lecz zarazem zły duch – kusi pięknem i sławą. Hrabia Henryk, słuchając Dziewicy, zniszczył autentyczne wartości, takie jak szczęście rodzinne czy miłość najbliższej osoby. Usiłując zbudować swoje życie na literackich koncepcjach, utracił zdolność do rozróżnienia, gdzie kończy się literatura, a zaczyna prawdziwe życie, stając się postacią tragiczną. Jego poezja, będąca zagrożeniem dla zasad moralnych i źródłem nieszczęścia, jest nieszczerą.

Nie tylko hrabia jest poetą u Krasińskiego; takimi są również jego żona i syn. Ich poezja jest darem bożym, wynikającym z autentycznych wartości, takich jak dobro, piękno, miłość bliźniego. Jednak i tu bycie poetą nie przynosi szczęścia, a wręcz przeciwnie, potęguje cierpienie i poczucie osamotnienia. Poezja ma odzwierciedlić tę skalę ludzkich uczuć.

Literatura romantyczna wyraża dążenie do mistrzostwa formy. Poeta-geniusz musi być mistrzem słowa, wykazując absolutną biegłość w języku, stylu i kompozycji. Takie pragnienie poetyckiej wirtuozerii wyraża Słowacki w „Beniowskim”:

„Chodzi mi o to, aby język giętki
Powiedział wszystko, co pomyśli głowa...”

Dla artysty, którego celem jest pełna swoboda i ekspresja, nie normy, a nawet samo tworzywo nie może go krępować:

„Strofa powinna być taktem, nie wędzidłem.”

„Beniowski” jest niemal encyklopedią wiedzy o romantycznej literaturze, zawierającą zarówno krytykę prowincjonalizmu i monotematyczności, jak i uznanie dla pomysłów Krasińskiego na podział poezji na prawdziwą i nieszczerą. Jest wyrazem podziwu dla „prawdziwej poezji” i lekceważenia naśladownictwa.

W „Beniowskim” Słowacki ukazuje siebie jako poetę-władcę języka, artystę dążącego do doskonałości formy, w stanie oddać myślom „rym królewski” Jana Kochanowskiego. Chce on pokazać, że język może wyrazić wszystko, co pomyśli głowa, i że forma nie powinna krępować artysty, lecz służyć jako wyraz jego swobody i ekspresji.

Słowacki związany jest z kilkoma utworami, które można uznać za rodzaj albumu autobiograficznego. W „Testamencie moim” przedstawia siebie jako twórcę własnego mitu, wieszcz i prorok, zdolny przewidzieć własną śmierć i zdający sobie sprawę, że nie pozostawia dziedziców swojej „lutni”. Traktuje poezję jako siłę, która ma moc odrodzenia narodu, ożywienia miłości do wielkich idei.

W „Hymnie” pojawia się wizerunek poety-wygnańca, skazanego na beznadziejną tułaczkę, nostalgika i pesymistę, którego rozumie jedynie Bóg. Żal o niedocenienie przez współczesnych wyraża również w „Grobie Agamemnona”, gdzie mówi o swym losie spędzania czasu na grobowcach i o niemych harfach i głuchych słuchaczach.

Ostatecznie Słowacki maluje przejmujący obraz grobu poety, przedstawiając go jako „białą czarę prześliczną”, z lilijami i „duszą muzyczną”. Ten wizerunek jest zarówno proroczy, jak i symboliczny, oddając dążenie poety do zwycięstwa za grobem.

Romantycy, jak Słowacki, traktowali poezję jako wyraz swojej różnorodności, głębokości myśli, żaru uczuć i doskonałości artystycznej. Poezja była dla nich nie tylko środkiem wyrażenia osobistych uczuć i wrażeń, ale także narzędziem służącym sprawie społecznej i narodowej. Nie chodziło im tylko o artystyczną doskonałość, ale również o wykorzystanie swojego talentu na rzecz wyższych celów, takich jak walka o wolność i godność narodu.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.

Anioł, duch – goście z za światów z dzieł literackich. Omówienie funkcji na podstawie wybranych przykładów

Wstęp

Postaci aniołów i duchów są obecne w literaturze od dawna, mając swoje korzenie w mitologii, wierzeniach religijnych i ludowej tradycji. Odgrywają różnorodne role, wpływając na fabułę, uczucia bohaterów i przekaz dzieła. W niniejszym wypracowaniu omówimy funkcje aniołów i duchów na podstawie wybranych przykładów literackich.

I. Anioł Stróż w „Boskiej Komedii” Dantego

W „Boskiej Komedii” Dantego, Anioł Stróż towarzyszy poecie w jego duchowej podróży przez czyściec, prowadząc go ku zbawieniu. W dziele tym anioł pełni rolę przewodnika, mentora i opiekuna, pomagając głównemu bohaterowi zrozumieć zasady moralne i zrozumieć konsekwencje swoich grzechów. Anioł Stróż symbolizuje również Bożą opatrzność i miłosierdzie.

II. Duch Hamleta ojca w „Hamlecie” Szekspira

W „Hamlecie” Szekspira, duch zmarłego króla odgrywa kluczową rolę, gdyż to on informuje syna o swoim morderstwie i nakłania go do zemsty. Duch wpływa na rozwój akcji, ale także ukazuje etyczne i moralne dylematy, przed jakimi staje Hamlet. Jego obecność wprowadza również element niewiadomej i tajemnicy, podnosząc napięcie dramatyczne.

III. Anioł Rafał w „Raju Straconym” Johna Milтона

W „Raju Straconym” Johna Milтона, anioł Rafał odgrywa istotną rolę jako nauczyciel i przewodnik dla Adama i Ewy. Rafał opowiada o dziejach niebios, buncie Lucyfera i powstaniu świata. Jego obecność i dialogi z pierwszymi ludźmi ukazują czytelnikowi boskie prawa i plan stworzenia. Rafał pełni funkcję łącznika między Bożym światem a ludzkim doświadczeniem.

IV. Duchy Marleya oraz duchy przeszłości, teraźniejszości i przyszłości w „Opowieści o dwóch miastach” Charlesa Dickensa

W „Opowieści o dwóch miastach” Charlesa Dickensa, duchy towarzyszą głównemu bohaterowi, Ebenezerowi Scrooge’owi, w jego duchowej przemianie. Każdy z duchów ukazuje Scrooge’owi różne aspekty jego życia, prowadząc do głębokiej refleksji i zmiany postawy bohatera. Duchy pełnią w powieści funkcję moralną, ukazując czytelnikowi konsekwencje egoizmu i braku empatii oraz wprowadzając ideę przemiany, pojednania i odkupienia.

V. Aniołowie w „Mistrzu i Małgorzacie” Michaiła Bułhakowa

W powieści „Mistrz i Małgorzata” Michaiła Bułhakowa, aniołowie, w szczególności Woland (interpretowany jako diabeł) i jego świta, wprowadzają do rzeczywistości sowieckiej Moskwy elementy fantastyczne i surrealizm. Ich obecność ukazuje absurdy systemu totalitarnego i hipokryzję społeczeństwa. Aniołowie odgrywają również rolę sprawców sprawiedliwości, przyczyniając się do ukarania winnych i wynagrodzenia cierpieniom niewinnych.

VI. Duch Banqua w „Makbecie” Szekspira

W „Makbecie” Szekspira, duch Banqua, przyjaciela i sojusznika Makbeta, pojawia się po jego zdradzieckim morderstwie. Obecność ducha jest wyrazem wyrzutów sumienia Makbeta i symbolizuje jego rosnące poczucie winy. Duch Banqua wprowadza elementy nadprzyrodzone i psychoanalityczne, ukazując czytelnikowi degradację moralną głównego bohatera.

Podsumowanie

Aniołowie i duchy odgrywają ważne role w dziełach literackich, pełniąc funkcje nauczycieli, przewodników, stróżów, sprawców sprawiedliwości czy symboli moralnych dylematów. Ich obecność w literaturze wprowadza elementy fantastyczne, nadprzyrodzone, metafizyczne czy surrealistyczne, które wzbogacają fabułę i przekaz utworu. Postacie zza światów pozwalają autorom na eksplorowanie głębszych, uniwersalnych zagadnień moralnych, duchowych i filozoficznych, dotyczących istoty człowieka i jego miejsca we wszechświecie.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.

Rola literatury w walce o godność człowieka – analiza wybranych przykładów

Wstęp

Literatura od wieków pełni wiele funkcji – bawi, uczy, porusza czy kształtuje nasze poglądy. Jedną z kluczowych ról literatury jest jednak walka o godność człowieka, ukazując wartość jednostki, jej prawa i potrzeby. W niniejszym wypracowaniu przedstawimy analizę wybranych przykładów, które dowodzą, jak literatura angażuje się w podnoszenie świadomości na temat godności człowieka.

I. „Ojciec Goriot” – Honoré de Balzac

W swoim dziele „Ojciec Goriot”, Balzac ukazuje, jak

materializm i egoizm XIX-wiecznego społeczeństwa prowadzą do degradacji człowieka. Tytułowy Ojciec Goriot, kiedyś bogaty kupiec, poświęca wszystko dla swoich córek, które wykorzystują jego dobroć i ostatecznie go porzucają. Powieść Balzaca pokazuje, jak brak szacunku dla godności człowieka może prowadzić do jego upadku, a wartości moralne stają się istotne w dążeniu do zachowania tej godności.

II. „Człowiek niewidzialny” – Ralph Ellison

„Człowiek niewidzialny” to powieść, która ukazuje, jak godność człowieka może być zagrożona przez rasizm i dyskryminację. Główny bohater, młody Afroamerykanin, zostaje zepchnięty na margines społeczeństwa, przez co staje się „niewidzialnym” dla innych. Ellison używa tej metafory, aby zwrócić uwagę na walkę o równość i godność człowieka w opresyjnym społeczeństwie.

III. „Rok 1984” – George Orwell

Dystopijna powieść Orwella ukazuje totalitarny świat, w którym godność człowieka jest zdeptana przez wszechobecny system kontroli. Bohater, Winston Smith, zostaje złamany przez reżim, który nie tylko kontroluje jego życie, ale również próbuje zniszczyć jego myśli i uczucia. „Rok 1984” to przestroga przed utratą godności człowieka w totalitarnym społeczeństwie, która stanowi kluczowe zagrożenie dla wolności i praw jednostki.

IV. „Cudzoziemka” – Albert Camus

W powieści Camusa, „Cudzoziemka”, główny bohater, Meursault, zostaje osądzony nie tylko za popełnioną zbrodnię, ale także za swoją obojętność i niezgodność z panującymi normami społecznymi. Camus, poprzez tę historię, zwraca uwagę na godność jednostki i prawo do wyboru własnej ścieżki życiowej, niezależnie od nacisków społecznych. „Cudzoziemka” pokazuje, jak poszanowanie godności człowieka wiąże się z tolerancją dla odmienności i zrozumieniem dla indywidualnych wartości.

V. „Nędznicy” – Victor Hugo

„Nędznicy” to epopeja społeczna, która ukazuje walkę o godność człowieka w kontekście biedy, niesprawiedliwości i wyzysku. Główny bohater, Jean Valjean, przemienia się z przestępcy w filantropa, dążąc do poprawy losu najuboższych i niesienia pomocy potrzebującym. Hugo kładzie nacisk na znaczenie moralnego przewodnictwa i empatii w dążeniu do zachowania godności człowieka, nawet w trudnych warunkach społecznych.

VI. „Harper Lee – Zabić drozda”

W powieści „Zabić drozda”, Harper Lee ukazuje godność człowieka w kontekście segregacji rasowej w amerykańskim południu. Główny bohater, prawnik Atticus Finch, staje w obronie niewinnego Afroamerykanina oskarżonego o zbrodnię, której nie popełnił. Finch walczy o sprawiedliwość, niezależnie od swojej sytuacji społecznej, co stanowi wyraz poszanowania godności każdego człowieka, niezależnie od rasy czy pochodzenia.

Podsumowanie

Analizując wybrane przykłady, możemy zauważyć, że literatura odgrywa kluczową rolę w walce o godność człowieka, ukazując wagę poszanowania praw i wartości jednostki. Dzieła literackie stają się środkiem do poruszania istotnych problemów społecznych, takich jak nierówność, dyskryminacja, ubóstwo czy totalitaryzm, dążąc do podniesienia świadomości na temat godności człowieka i potrzeby jej obrony. W ten sposób, literatura staje się ważnym narzędziem w walce o lepszy, bardziej sprawiedliwy świat, w którym każdy człowiek jest szanowany i doceniany.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.

Mordercy, kanalie, tyrani. Różne oblicza zła w dziełach Szekspira

Wstęp

William Szekspir, niekwestionowany mistrz dramatu, zyskał sławę dzięki swoim ponadczasowym utworom, które do dziś pozostają źródłem inspiracji dla artystów i uczonych. W swoich dziełach, Szekspir przedstawił szereg postaci o zróżnicowanym charakterze, zarówno bohaterów, jak i antagonistów. W niniejszym wypracowaniu skupimy się na różnych obliczach zła w dziełach Szekspira, analizując postacie morderców, kanalii i tyranów, które odzwierciedlają ciemną stronę ludzkiej natury.

I. Mordercy

W twórczości Szekspira mordercy pełnią różne funkcje. Często są centralnymi postaciami, które popychają akcję do przodu, jak w przypadku Macbetha, który zabija króla Duncana, by samemu zdobyć koronę. Macbeth jest postacią tragiczną, gdyż ulega swoim ambicjom i pragnieniom, prowadząc siebie i innych do zguby. Z drugiej strony, mamy Iago z „Otella”, który popełnia morderstwa nie dla korzyści materialnych, ale z zazdrości i zemsty.

Jedną z bardziej wyrazistych postaci morderców w twórczości Szekspira jest Ryszard III, który w swoim dążeniu do władzy nie cofa się przed niczym, mordując rodzeństwo, krewnych i sojuszników. Ryszard III to typowa postać zła, dla której zbrodnia jest środkiem do celu.

II. Kanalie

Kanalie w dziełach Szekspira to postaci, które niekoniecznie dokonują zbrodni, ale wykazują się nikczemnością, podstępem i manipulacją. Przykładem takiej postaci jest Edmund z „Króla Leara”. Jako nieślubny syn hrabiego Gloucester, Edmund próbuje zdobyć władzę i wpływy, knując spisek przeciwko swojemu ojcu i bratu.

Innym znaczącym przedstawicielem tej grupy jest Don John z „Wiele hałasu o nic”, który z zawiści i złośliwości dąży do zniszczenia szczęścia innych. Kanalie w twórczości Szekspira często pełnią rolę sprawców intryg, które prowadzą do nieporozumień, zdrad i nieszczęść.

III. Tyrani

Tyrani w dziełach Szekspira to postacie, które osiągają władzę przez przemoc, podstęp lub manipulację, a następnie rządzą z okrucieństwem i bezwzględnością. Przykładem takiej postaci jest Macbeth, który po zabiciu króla Duncana, zatracając się w spiralę przemocy i zbrodni, rządzi królestwem ze strachem i represjami. Jego postać ukazuje, jak żądza władzy może prowadzić do absolutnego zepsucia człowieka.

Innym przykładem tyrańca jest Klaudiusz z „Hamleta”, który zdobywa koronę, zamordowawszy własnego brata, króla Hamleta Starszego, a następnie poślubia jego żonę Gertrudę. Klaudiusz rządzi Danii bezwzględnie, w efekcie prowadząc do tragicznych wydarzeń i zagłady rodziny królewskiej.

Warto wspomnieć również o Antoniuszu i Oktawianie z „Antoniusz i Kleopatra”. Ich pozornie racjonalne podejście do władzy, prowadzi do utraty wartości moralnych, a ich rządy oparte są na manipulacji, zdradzie i zbrodni.

IV. Różne oblicza zła

Szekspir w swoich dziełach ukazuje różne oblicza zła, które mogą być odbiciem zarówno wewnętrznych konfliktów jednostki, jak i procesów społecznych. Zło w postaci morderców, kanalii i

tyranów może mieć zarówno osobiste, jak i uniwersalne źródła. Przez swoje postacie, Szekspir pokazuje, że zło może przyjmować różne formy i występować na różnych poziomach, zarówno jako wynik indywidualnych słabości, jak i jako konsekwencja społecznych uwarunkowań czy dążenia do władzy.

V. Podsumowanie

Twórczość Szekspira dostarcza nam niezwykle bogatej galerii postaci, które ukazują różnorodne oblicza zła. Mordercy, kanalie i tyrani to tylko niektóre z nich, które mają swoje źródło w pragnieniu władzy, zemsty, zazdrości czy ambicji. Przez swoje dzieła, Szekspir udowadnia, że zło jest nieodłączną częścią ludzkiej natury i może przyjmować różne formy. W ten sposób, dramaty Szekspira pozostają nie tylko niezrównanymi arcydziełami literatury, ale także ważnym źródłem refleksji nad moralnymi dylematami człowieka.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.

Kiedy relacja z drugim człowiekiem staje się źródłem szczęścia

Relacja z drugim człowiekiem może stać się źródłem szczęścia wtedy, gdy jest oparta na wzajemnym zaufaniu, szacunku i zrozumieniu. W takiej relacji obie strony czują się bezpieczne i zrozumiane, a także mają poczucie, że ich potrzeby i pragnienia są uwzględniane.

Kiedy relacja jest oparta na zaufaniu, obie strony mogą otwarcie rozmawiać o swoich uczuciach, myślach i obawach, co pozwala im lepiej się poznać i zrozumieć. W takiej relacji obie strony czują się wolne, aby być sobą i wyrażać swoje autentyczne ja.

Szacunek jest równie ważny, ponieważ pozwala obu stronom traktować się z godnością i powagą. W relacji opartej na szacunku obie strony słuchają się nawzajem i respektują swoje różnice, co jest niezbędne do zbudowania silnej i trwałej więzi.

Zrozumienie jest również kluczowe, ponieważ pozwala obu stronom zobaczyć świat z perspektywy drugiej osoby. W takiej relacji obie strony starają się zrozumieć potrzeby i pragnienia drugiej osoby, co pozwala im lepiej się porozumieć i pogłębia ich więź.

Wnioskując, relacja z drugim człowiekiem może stać się źródłem szczęścia, jeśli jest oparta na wzajemnym zaufaniu, szacunku i zrozumieniu. Taka relacja pozwala obu stronom czuć się bezpiecznie, rozumianymi i kochanymi, co jest niezbędne do zbudowania silnej i trwałej więzi.

Powieść „Noce i dni” Marii Dąbrowskiej ukazuje, że relacja z drugim człowiekiem może być źródłem szczęścia, ale także cierpienia. W powieści bohaterka, Zofia, szuka szczęścia w różnych relacjach z innymi ludźmi, ale jej poszukiwania kończą się niepowodzeniem.

Zofia próbuje zbudować relację z Andrzejem, ale ich miłość jest oparta na kłamstwie i braku zaufania. W rezultacie, ich relacja przynosi Zofii cierpienie i rozczarowanie.

Innym przykładem jest relacja Zofii z matką, która jest oparta na silnej kontroli i braku zrozumienia. W rezultacie, Zofia czuje się niezrozumiana i nieszczęśliwa, co dodatkowo pogłębia jej cierpienie.

Jednak, gdy Zofia poznaje Jana, jej życie ulega radykalnej zmianie. Ich relacja jest oparta na wzajemnym zrozumieniu, szacunku i zaufaniu, co pozwala im budować silną i trwałą więź. W takiej relacji Zofia czuje się szczęśliwa i spełniona, co ukazuje, że relacja z drugim człowiekiem może stać się źródłem szczęścia.

Wnioskując, powieść „Noce i dni” Marii Dąbrowskiej ukazuje, że relacja z drugim człowiekiem może być źródłem szczęścia lub cierpienia w zależności od tego, jak jest ona oparta. Jeśli relacja jest oparta na wzajemnym zrozumieniu, szacunku i zaufaniu, może stać się źródłem szczęścia, ale jeśli jest oparta na kłamstwie i braku zaufania, może przynieść cierpienie.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.

Motyw walki o władze w twórczości Williama Szekspira

Pierwsza wersja wypracowania

Motyw walki o władzę jest jednym z ważniejszych motywów w twórczości Williama Szekspira. W jego sztukach często pojawiają się postaci, które walczą o tron lub inne formy władzy, często kosztem innych postaci. Przykłady takich sztuk to „Król Lear”, „Makbet” czy „Juliusz Cezar”.

W „Królu Learze” widzimy tytułowego bohatera, który dzieląc swój królestwo między swoje córki, pozwala im na rywalizację o

jego względy i władzę. W rezultacie, Lear traci kontrolę nad swoim królestwem i jego życiem, a jego córki i ich mężowie zdradzają go i walczą między sobą o władzę.

„Makbet” opowiada historię szkockiego lorda, który, pod wpływem przepowiedni i namowy swojej żony, zabija króla i przejmuje władzę. Ambicja Makbeta i jego żony doprowadza do serii morderstw i zdrady, a końcowy tragiczny los bohaterów jest karą za ich czyny.

W „Juliuszu Cezarze” widzimy jak grupa senatorów, zaniepokojona rosnącą popularnością i władzą Juliusza Cezara, decyduje się go zabić. Mimo że Cezar zostaje zamordowany, jego śmierć nie przynosi oczekiwanego rezultatu, a jego przyjaciele i zwolennicy rządzą dalej.

W tych dziełach, Szekspir pokazuje jak ambicja, zdrada i chęć władzy mogą prowadzić do tragicznych konsekwencji dla bohaterów i ich otoczenia. Pokazuje także jak walka o władzę może przynieść katastrofalne skutki dla państwa i społeczeństwa.

Można powiedzieć, że Szekspir ukazuje w swoich dziełach, że walka o władzę jest często nie tylko niebezpieczna, ale także beznadziejna. Wiele postaci, które walczą o władzę, kończy swoje życie w samotności i rozczarowaniu, tracąc wszystko co było dla nich ważne. Szekspir pokazuje również, że władza jest często iluzoryczna i że w rzeczywistości nie jest w stanie zapewnić szczęścia ani spełnienia.

Szekspir pokazuje także, jak walka o władzę może prowadzić do okrucieństwa i bezwzględności. Postaci takie jak Macbeth czy postaci z „Juliusza Cezara” są gotowe na zabicie swoich przyjaciół czy nawet krewnych, aby osiągnąć władzę.

Warto zauważyć, że Szekspir nie jest jednak przeciwny walkom o władzę, ale raczej ukazuje ich skutki i niebezpieczeństwa. Wiele jego dzieł jest przestrogą przed dążeniem do władzy za wszelką cenę.

Ogólnie rzecz biorąc, motyw walki o władzę jest ważnym elementem w twórczości Williama Szekspira, który ukazuje jak ambicja i chęć władzy mogą prowadzić do tragicznych konsekwencji dla jednostek i społeczeństwa. Jego dzieła są ważnym źródłem refleksji nad naturą władzy i jej konsekwencjami.

Druga wersja wypracowania

Motyw walki o władzę jest obecny w wielu dziełach Williama Szekspira i jest on ważnym elementem jego dramaturgii. Szekspir pokazuje różne oblicza walki o władzę, od ambicji i poświęcenia, po okrucieństwo i bezwzględność.

Jednym z najważniejszych przykładów walki o władzę jest „Makbet”. W tym dziele Szekspir ukazuje jak ambicja i chęć władzy mogą przysporzyć człowiekowi wiele cierpienia. Makbet i jego żona, którzy marzą o władzy, są gotowi na zabicie swoich przyjaciół czy nawet krewnych, aby osiągnąć swój cel. W efekcie, ich ambicja i chęć władzy kończy się tragicznie – Makbet traci wszystko co było dla niego ważne i kończy swoje życie w samotności, a jego żona traci zdrowie psychiczne i umiera z rozpacz.

Innym ważnym przykładem jest „Juliusz Cezar”. W tym dziele Szekspir pokazuje jak walka o władzę może prowadzić do bezwzględności i okrucieństwa. Postaci takie jak Brutus czy Kasjusz, którzy walczą o władzę, są gotowi na zabicie swojego przywódcy, Juliusza Cezara, aby osiągnąć swój cel. W efekcie, ich walka o władzę kończy się tragicznie – Brutus traci przyjaciół i kończy swoje życie sam, a Kasjusz traci swoją pozycję i kończy swoje życie w rozpacz.

Szekspir pokazuje również, że władza jest często iluzoryczna i że w rzeczywistości nie jest w stanie zapewnić szczęścia ani spełnienia. Wiele postaci, które walczą o władzę, kończy swoje

życie w samotności i rozczarowaniu, tracąc wszystko co było dla nich ważne.

Innym ważnym przykładem jest „Romeo i Julia”. W tym dziele Szekspir pokazuje, jak walka o władzę może prowadzić do konfliktu między rodzinami, a jak to konflikt może mieć tragiczne skutki dla miłośników. Romeo i Julia, którzy kochają się nawzajem, są ofiarami walki o władzę między ich rodzinami. Ich miłość kończy się tragicznie, ponieważ nie mogą być razem ze względu na konflikt między ich rodzinami.

Szekspir ukazuje również, jak walka o władzę może prowadzić do korupcji i braku moralności. W dziele „Henryk IV” widzimy jak postaci takie jak Falstaff i prince Hal korzystają z walki o władzę, by zdobyć bogactwo i władzę, kosztem innych.

Wniosek jest taki, że walka o władzę jest często iluzoryczna i że w rzeczywistości nie jest w stanie zapewnić szczęścia ani spełnienia. Szekspir pokazuje, że walka o władzę może prowadzić do bezwzględności, okrucieństwa, korupcji i braku moralności. Jego postaci, które walczą o władzę, często kończą swoje życie w samotności i rozczarowaniu, tracąc wszystko co było dla nich ważne.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.